

Shushenskojen kylässä oleva talo, jossa V. I. Lenin asui karkoituksen aikana.
Kaksi äärimmäistä ikkunaa vasemmalla ovat Leninin huoneen ikkunoita.

**NARODNIKKILAISEN HAAVESUUNNITTELUN
KUKKASIA**

**(S. N. JUZHAKOV. VALISTUSKYSY-
MYKSIÄ. PUBLISISTISIA KOKEITA.—
KESKIKOULUREFORMI. — KORKEAKOULU-
SIVISTYKSEN SYSTEEMIT JA TEHTÄVÄT.—
KYMNAASIOPPIKIRJAT. — KYSYMYS KOKO
KANSAN OPETUKSESTA.— NAINEN JA VALIS-
TUS. PIETARI. 1897. SIVUJA VIII+233.
HINTA 1 rpl. 50 kop.)⁹⁵**

*Kirjoitettu karkoituspaiikalla
vuoden 1897 lopulla*

*Julkaistu ensi kerran 1898 kokoel-
massa: Vladimir Iljin—„Taloudellisia
tutkielmia ja kirjoituksia“*

*Julkaistaan kokoelman tekstin
mukaan*

I

Hra Juzhakov on julkaissut tällä otsikolla kokoelman „Russkoje Bogatstvossa” vuosina 1895—1897 julkaistuja kirjoituksiaan. Tekijä arvelee, että hänen kirjoituksensa „käsittävät tärkeimmät näistä kysymyksistä”, s.o. „valistuskysymyksistä”, ja „muodostavat yhdessä tavallaan katsauksen polttavimpiin ja kipeimpiin, mutta yhä vielä heikosti tyydytettyihin henkisen kulttuurimme tarpeisiin”. (Esipuhe, s. V.) 5. sivulla korostetaan vielä kerran, että tekijä aikoo „pysähtyä pääasiallisesti periaatteen kysymyksiin”. Mutta kaikki nuo fraasit osoittavat vain hra Juzhakovin kiintymystä suurisuuntaiseen ajatteluun, eikä edes ajatteluun, vaan kynäilyyn. Kirjan otsikkokin on ylen laaja: itse asiassa,— kuten teoksen alaotsakkeessa olevasta kirjoitusten luettelostakin näkyy,— tekijä ei käsittele lainkaan „valistuskysymyksiä”, vaan ainoastaan koulukysymyksiä, ja niistäkin vain keski- ja korkeakoulua koskevia kysymyksiä. Kirjan kaikista kirjoituksista asiallisin on kirjoitus kymnaasioppikirjoista kymnaaseissamme. Siinä tekijä käsittelee yksityiskohtaisesti eniten käytetyt venäjänkielen, maantieteen ja historian oppikirjat osoittaen niiden täydellisen kelvottomuuden. Tämän kirjoituksen lukisi vieläkin suuremmalla mielenkiinnolla, ellei sekin rasittaisi tekijälle ominaisella moninaisuudellaan. Me aiomme kiinnittää lukijan huomiota vain kirjan kahteen kirjoitukseen, nimittäin kirjoitukseen keskikoulureformista ja yleiskansallisesta opetuksesta, sillä nämä kirjoitukset koskettelevat todella periaatteellisia kysymyksiä ja tuntuvat varsin luonteenomaisilta „Russkoje Bogatstvossa” mieliaatteiden valaisemisen kannalta. Sillä herrojen Grinevitshien ja Mihailovskien näet

täytyy — löytääkseen vastustajain oppirakennelmasta hirtittävän typerien johtopäätösten esimerkkejä — tonkia venäläisen runousmakulatuurin lantatunkioita. Meidän ei tarvitse vastaavassa tarkoituksessa ryhtyä noin ikäviin kaivantoihin: riittävää on tarttua „Russkoje Bogatstvo” lehteen ja siinä erääseen sen eittämättömistä „tukipylväistä”.

II

Kirjoituksessa „Keskikoulureformin perusteista” hra Juzhakov on II pykälän otsikoinut näin: „Keskikoulun tehtävät. Luokkaedut ja luokkakoulu” (kts. Sisältöä). Aihe, kuten näette, on puoleensatempaavan mielenkiintoinen ja se lupaa selittää meille erään ei ainoastaan valistuksen, vaan yleensä koko yhteiskuntaelämän tärkeimmän kysymyksen, ja vieläpä juuri sen kysymyksen, josta aiheutuu eräs suurimmista erimielisyyksistä narodnikkien ja „oppilaiden” välillä⁹⁶. Tarkastelkaamme, minkälaiset käsitykset „Russkoje Bogatstvon” työntekijällä on „luokkaeduista ja luokkakoulusta”.

Tekijä sanoo aivan oikein, että määritelmä: „koulun pitää valmentaa ihmistä elämää varten” on aivan sisällyksetön, että kysymys on siitä, mitä tarvitaan elämää varten ja „kuka tarvitsee” (6). „Kenelle keskisivistys on tarpeen — se merkitsee: kenen etujen vuoksi, kenen hyödyn ja edun nimessä keskikoulun kasvateille annetaan sivistys?” (7). Mainio kysymyksen asetus ja me tervehtisimme kirjoittajaa kaikesta sydämestämme, jos vain... jos vain kaikki nämä alkusoitot eivät myöhemmässä esityksessä osoittautuisi tyhjiksi fraaseiksi: „Ne voivat olla valtion, kansakunnan, jonkin yhteiskuntaluokan, itsensä koulutettavan yksilön hyötyä ja hyvinvointia tarkoittavia etuja”. Alkaa sekasotku: pitää tehdä sellainen johtopäätös, että luokkiin jakaantunut yhteiskunta sopii yhteen luokattoman valtion, luokattoman kansakunnan ja luokkien ulkopuolella olevien yksilöiden kanssa! Heti näemme, ettei se ole suinkaan hra Juzhakovilta mikään harhasanonta, vaan että juuri tuollainen tulkinto käsitys hänellä onkin. „Jos kouluohjelmaa laadittaessa pidetään silmällä luokkaetuja, niin ei siis voi olla puhettakaan mistään yhdestä ja yleisestä valtion keskikoulutyypistä. Siinä tapauksessa oppilaitokset ovat pakostakin säätylaitoksia eikä ainoastaan sivistäviä, vaan myöskin kasvattavia

laitoksia, sillä niiden ei ole annettava ainoastaan säädyn erikoisiin etuihin ja tehtäviin sovellettu sivistys, vaan myöskin säätytötumukset ja korporatiivinen säätyhenki” (7). Ensimmäinen johtopäätös tästä tiradista on se, että hra Juzhakov ei käsitä säätyjen ja luokkien välistä eroa ja sen tähden hän sekoittaa jumalattomasti nämä aivan erilaiset käsitteet. Hänen kirjoituksensa muissa kohdissa (kts. esim. s. 8) ilmenee samanlaista ymmärtämättömyyttä, ja se on sitäkin ihmeellisempää, kun tuossa samassa kirjoituksessa hra Juzhakov oli pääsemäisillään melkein välittömästi näiden käsitteiden välisen oleellisen eron ymmärtämiseen. „On muistettava”, kertoilee hra Juzhakov 11. sivulla, „että usein (ei kuitenkaan aivan välttämättä) poliittinen, taloudellinen ja henkinen organisatio on toisinaan erikoisten väestöryhmien juridinen etuoikeus, toisinaan niille faktillisesti kuuluvaa. Ensimmäisessä tapauksessa ne ovat säätyjä; toisessa — luokkia”. Tässä on oikein osoitettu *eräs* luokan ja säädyn välinen eroavaisuus, nimittäin se, että luokat eivät eroa toisistaan juridisten etuoikeuksien, vaan faktillisten olojensa mukaan, ja että siis nykyajan yhteiskuntaluokat edellyttävät *juridista tasavertaisuutta*. Toistakaan eroavaisuutta säätyjen ja luokkien välillä hra Juzhakov ei tunnu jättävän huomioimatta: „...Me... luovuimme silloin (s.o. maaorjuuden lakkauttamisen jälkeen)... kansakunnan elämän maaorjuudellisesta ja säätyjärjestelmästä, siinä luvussa myöskin suljettujen säätykoulujen systeemistä. Nykyään kapitalistisen prosessin juurtuminen pirstoo venäläisen kansakunnan ei niinkään paljon säätyihin kuin taloudellisiin luokkiin...” (8). Tässä on oikein osoitettu toinenkin tunnusmerkki, joka erottaa säädyt luokista Euroopan ja Venäjän historiassa, nimittäin se, että säädyt kuuluvat maaorjayhteiskuntaan ja luokat — kapitalistiseen yhteiskuntaan *. Jos hra Juzhakov olisi vähänkään ajatellut näitä eroavaisuuksia eikä olisi niin helposti heittäytynyt rivakan kynänsä ja Kleinbürgeriläisen ** sydämensä valtaan, niin hän ei olisi kirjoittanut edellä esitettyä tiradia eikä muitakaan joutavuuksia, kuten sitä, että luokkakantaisen kouluohjelmien pitää pirstoa ohjelmat erikseen rikkaita

* Säädyt edellyttävät yhteiskunnan jakaantumista luokkiin olleen ne luokkeroavaisuuksien eräs muoto. Puhuessamme yksinkertaisesti luokista me tarkoitamme aina kapitalistisen yhteiskunnan luokkia, joissa ei ole säätyjakoa.

** — pikkuporvarillisen. *Toim.*

ja köyhiä varten, että Länsi-Euroopassa ei luokkakantaisilla ohjelmilla ole menestystä, että luokkakoulu edellyttää luokkasulkeutuneisuutta y.m., y.m. Kaikki se osoittaa selvääkin selvemmin, että paljonlupaavasta otsikosta huolimatta, kaunopuheisista fraaseista huolimatta hra Juzhakov ei ole lainkaan ymmärtänyt, missä on luokkakoulun olemus. Tuo olemus, kunnianarvoisa hra narodnikki, on siinä, että sivistys on yhtäläisesti järjestetty ja yhtä mahdollista kaikille *omistaville*. Vain tuohon viimeiseen sanaan juuri sisältyykin luokkakoulun olemus erotuksena säätykoulusta. Siksi hra Juzhakov puhui silkkaa pötyä edellä siteeratussa tiradissa, että kun koululla on luokkaedut, niin „ei voi olla puhettakaan mistään yhdestä ja yleisestä valtion keskikoulutyypistä”. Juuri päinvastoin: luokkakoulu,— jos se on toteutettu johdonmukaisesti, t.s. jos se on vapautunut kaikista ja kaikenlaisista säätyeron jätteistä,— edellyttää välttämättä yhtä yleistä koulutyyppiä. Luokkayhteiskunnan (ja siis myöskin luokkasivistyksen) olemus on täydellisessä juridisessa *tasavertaisuudessa*, kaikkien kansalaisten täydessä tasa-arvoisuudessa ja siinä, että sivistys on omistaville täysin tasa-arvoista ja mahdollista. Säätykoulu vaatii oppilaalta, että hänen pitää kuulua määrättyyn säätyyn. Luokkakoulu ei tunne säätyjä, se tuntee vain kansalaiset. Se vaatii kaikilta ja kaikenlaisilta oppilailta *vain yhtä*: että hän maksaisi saamastaan opetuksesta. Luokkakoulu ei lainkaan tarvitse ohjelmien erilaisuutta rikkaita ja köyhiä varten, sillä niitä, joilla ei ole varoja opetusmaksuun, opintovälinemenoihin ja oppilaan ylläpitoon koko opintokauden ajaksi,— niitä luokkakoulu ei yksinkertaisesti päästä saamaan keskisivistystä. Luokkakoulu ei lainkaan edellytä luokkasulkeutuneisuutta: päinvastoin, vastakohtana säädyille, luokat jättävät aina yksilöille aivan vapaan siirtymismahdollisuuden yhdestä luokasta toiseen. Luokkakoulu ei sulje oviaan keneltäkään, jolla on varoja opiskella. Se, että Länsi-Euroopassa „näillä vaarallisilla puolisivistyksen ohjelmilla ja eri kansankerrosten luokkakantaisen moraali-intellektuaalisen vieroittamisen ohjelmilla ei ole menestystä” (9),— se on selvää todellisuuden vääristelyä, sillä jokainen tietää, että niin Lännessä kuin Venäjälläkin keskikoulu on olemuksestaan luokkakoulu ja että se palvelee kerrassaan vähäisen väestönosan etuja. Sen aivan uskottoman käsitteiden sekaannuksen vuoksi, jota hra Juzha-

kov ilmaisee, me vieläpä katsomme, ettei ole haitaksi antaa hänelle vielä seuraava lisäselitys: nykyisessä yhteiskunnassa sekään keskikoulu, joka ei ota mitään maksua opetuksesta, ei laisinkaan lakkaa olemasta luokkakoulu, koska oppilaan ylläpitokulungit 7—8 vuoden kuluessa ovat verrattomasti paljon suuremmat kuin opetusmaksu, ja vain mitätön vähemmistö pystyy nämä menot kustantamaan. Jos hra Juzhakov haluaa olla nykyisten keskikoulun reformaattorien käytännöllisenä neuvonantajana, jos hän haluaa asettaa kysymyksen nykyajan tosiolojen pohjalle (ja niin hän sen juuri asettaakin),— niin hänen olisi pitänyt puhua vain säätykoulun vaihtamisesta luokkakouluun, *vain* siitä, tahi sitten vaieta kokonaan tästä „luokkaetuja ja luokkakoulua” koskevasta arkaluontoisesta kysymyksestä. Sanotakoon sekin, ettei näillä periaatteellisilla kysymyksillä ole suurtakaan yhteyttä siihen muinaisten kielten vaihtamiseen uusiin, jota hra Juzhakov suosittelee tässä kirjoituksessa. Jos hän olisi rajoittunut tuohon suositukseen,— niin me emme olisi ryhtyneet väittämään vastaan ja olisimmepa olleet valmiit antamaan hänelle anteeksi hänen hillittömän kaunopuheisuutensa. Mutta koska hän kerran *itse* asetti kysymyksen „luokkaeduista ja luokkakoulusta”,— niin kantakoon sitten vastuunkin kaikista tyhmistä fraaseistaan.

Hra Juzhakovin fraasit tästä aiheesta eivät kuitenkaan rajoitu läheskään ylläesitettyyn. Pysyen uskollisena „sosiologian subjektiivisen metodin” perusaatteille hra Juzhakov, kosketeltuaan kysymystä luokista, nousee „avaralle katsantokannalle” (12, vrt. 15), niin avaralle, että siltä hän voi ylevästi olla huomioimatta luokkaeroavaisuuksia, niin avaralle, että se sallii hänen puhua ei erillisistä luokista (hyi, miten ahdaskatseista!), vaan koko kansakunnasta yleensä. Tämä katsantokannan erinomainen „avaruus” saavutetaan kaikkien moraalisaarnaajien, suurten ja pienten, erikoisesti Kleinbürger-moralistien kuluneella keinolla. Hra Juzhakov tuomitsee ankarasti tämän yhteiskunnan luokkiin jakaantumisen (ja tämän jakaantumisen kuvastumisen sivistyksessä) puhuen ylen suurella kaunopuheisuudella ja verrattomalla paatoksella tämän ilmiön „vaarallisuudesta” (9); siitä, että „sivistysolojen luokkajärjestelmä kaikissa lajeissa ja muodoissa on perusteiltaan ristiriidassa valtion, kansakunnan ja sivistystä saavien yksilöiden etujen

kanssa” * (8); koulun luokkakantaisten ohjelmien „epätarkoituksenmukaisuudesta ja vaarallisuudesta sekä valtiolliselta että kansakunnan näkökannalta” (9); siitä, että historian esimerkit osoittavat vain „sen luokkajärjestelmän ja luokkaetujen poikkeuksellisen kansallisvastaisen kehityksen, josta edellä puhuimme ja jonka me jo katsoimme kansakunnan hyvinvoinnille ja itselleen valtiolle vaaralliseksi” (11); siitä, että „hallinnon luokkajärjestelmä on jo kaikkialla tavalla tai toisella kumottu” (11); siitä, että tämä „vaarallinen” luokiksi pirstoutuminen aiheuttaa „antagonismia eri väestöryhmien välillä” ja vähitellen hävittää pois „kansallisen solidaarisuuden ja yleisvaltakunnallisen patriotismin tunnon” (12); siitä, että „laajasti, oikein ja kaukonäköisesti ymmärrettyjen koko kansakunnan, valtion ja yksityisten kansalaisten etujen yleensä ei pidä olla ristiriidassa keskenään (ei ainakaan nykyajan valtiossa)” (15) j.n.e., j.n.e. Kaikki tuo on kauttaaltaan pelkkää vilppiä, vain tyhjiä fraaseja, jotka hämäävät itse nykyisten tosiolojen perusolemuksen kaikkea järkeä vailla olevilla Kleinbürgerin toivomuksilla, jotka siirtyvät huomaamatta senkin luonnehtimiseen, mitä on olemassa. Analogian löytämiseksi moiselle maailmankäsitykselle, josta nuo tuollaiset fraasit johtuvat, on käännettävä tarkastelemaan sen „eetillisen” koulukunnan edustajia Lännessä, joka oli sikäläisen porvariston teoreettisen pelkuruuden ja poliittisen hämmingin luonnollisena ja kiertämättömänä ilmaisuna.

Me sen sijaan rajoitumme vain rinnastamaan tähän erinomaiseen kaunopuheisuuteen ja jalomielisyyteen, tähän oivalliseen tarkkakatseisuuteen ja kaukonäköisyyteen seuraavan pienen tosiasian. Hra Juzhakov kosketteli kysymystä sääty- ja luokkakoulusta. Edellisestä kysymyksestä voidaan löytää ainakin poikakymnaaseja, alakymnaaseja ja reaalkouluja koskevia tarkkoja tilastotietoja. Tässä nämä tiedot, jotka lainaamme finanssiministeriön julkaisusta: „Venäjän tuotantovoimat” (Pietari. 1896. XIX osasto. Kansansivistys. S. 31):

* Jompi kumpi, kunnianarvoisin hra Kleinbürger: joko te puhutte yhteiskunnasta, jossa vallitsee luokkajako, tahi sellaisesta, jossa sitä ei ole. Edellisessä tapauksessa ei voi olla luokatonta sivistystäkään. Jälkimmäisessä tapauksessa ei voi olla luokkavaltiota, luokkakansakuntaa eikä johonkin luokkaan kuuluvia yksilöitä. Molemmissa tapauksissa tuo lause on järjetön ja sisältää vain viattoman toivomuksen Kleinbürgerin taholta, joka sulkee pelkurimaisesti silmänsä näkemästä nyktyodellisuuden räikeimpiä piirteitä.

„Oppilaiden jakaantuminen säädyttäin (% % heidän yleisestä luvustaan) näkyvyyt seuraavasta taulukosta:

Lapsista oli	Kansanvalistusministeriön poikakymnaaseissa ja alakymnaaseissa			Reaalkoulussa		
	1880	1884	1892	1880	1884	1892
Perinnöllisten ja persoonallisten aatelisten ja virkamiesten lapsia.....	47,6	49,2	56,2	44,0	40,7	38,0
Hengellistä säätyä.....	5,1	5,0	3,9	2,6	1,8	0,9
Kaupunkilaissäätyä.....	33,3	35,9	31,3	37,0	41,8	43,0
Maalaisäätyä (yhdessä vierasheimolaisten ja alempien virkailijain kanssa).....	8,0	7,9	5,9	10,4	10,9	12,7
Ulkomaalaisia.....	2,0	2,0	1,9	3,0	4,8	5,4
Muuta säätyä.....	2,0	Yhdessä edell. kanssa		3,0	Yhdessä edell. kanssa	
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0*

Tämä taulukko osoittaa meille havainnollisesti, miten varomattomasti hra Juzhakov tuli sanoneeksi lausueksaan, että meillä muka heti ja päättäväisesti (??) „luovutettiin säätykoulusta”. Päinvastoin, säätyperusta on nykyäänkin vallitsevana keskikouluissamme, kun kerran kymnaaseissakin (etuoikeutetuista aatelisten oppilaitoksista y.m.s. puhumattakaan) 56% oppilaista on aateliston ja virkamiesten lapsia. Ainoana vakavana kilpailijana heillä ovat kaupunkilaissäädtyt, jotka ovat päässeet vallitseviksi reaalkouluissa. Sen sijaan maalaisäädytjen osuus — erikoisesti jos otetaan huomioon niiden ääretön lukumäärällinen ylivoimaisuus muihin säätyihin verraten — on mitättömän pieni. Tämä taulukko osoittaa siis havainnollisesti, että sen, joka haluaa puhua meidän nykyisen keskikoulumme luonteesta, pitää painaa lujasti mieleensä, että puhe voi olla vain säätykoulusta ja luokkakoulusta ja että koska „me” todellakin luovomme säätykoulusta, niin se tapahtuu yksinomaan luokkakoulun hyväksi. On itsestään selvää, että tällä me emme halua lainkaan sanoa, ettei kysymys säätykoulun vaihtamisesta luokkakouluun ja tämän viimeksimainitun parantamisesta olisi tärkeä tai että se olisi yhdentekevä niille luokille, jotka eivät käytä eivätkä voi käyttää hyväksien keskikoulua: päinvastoin, se ei ole niillekään yhdentekevä kysymys, sillä säätyperusta niin elämässä kuin kou-

lussakin painaa niitä erikoisen raskaina, sillä säätykoulun vaihtaminen luokkakouluun on vain eräs rengas Venäjän yleisen ja kaikinpuolisen eurooppalaistumisen prosessissa. Me haluamme vain näyttää, miten hra Juzhakov on asian vääristellyt ja miten hänen muka „lavea” näkökantansa on todellisuudessa verrattomasti alempana vieläpä porvarillistakin katsantokantaa tässä kysymyksessä. Muuten, siitä porvarillisuudesta. Hra A. Manuilov ei jaksa mitenkään käsittää sitä, miksi P. B. Struve, joka on niin selvästi luonnehtinut Schulze-Gäwernitzin yksipuolisuuden, kuitenkin „propagoi hänen porvarillisia aatteitaan” („Russkoje Bogatstvo” № 11, s. 93). Tämä hra A. Manuilovin ymmärtämättömyys johtuu kokonaan ja yksinomaan siitä, ettei hän käsitä enempää venäläisten kuin myöskään kaikkien länsieurooppalaisten „oppilaiden”, enempää oppilaiden kuin myöskään opettajan peruskatsomuksia. Tai ehkäpä hra Manuilov haluaa kieltää sen, että „opettajan” peruskatsomuksiin — katsomuksiin, jotka käyvät punaisena lankana läpi koko hänen teoreettisen, kirjallisen ja käytännöllisen toimintansa,— kuuluu peruuttamaton viha niitä „laveiden katsantokantojen” harrastajia kohtaan, jotka ime-lien fraasien avulla hämäävät nykyajan yhteiskunnan luokkiin jakaantumisen? että hänen tärkeimpiin katsomuksiinsa kuuluu se, että hän tunnustaa päättäväisesti avoimien ja johdonmukaisten „porvarillisten aatteiden” edistyneisyyden ja suosittavuuden niiden Kleinbürgerien aatteisiin verraten, jotka janoavat kapitalismin estämistä ja pysäyttämistä? Ellei tämä ole hra Manuiloville selvää, niin ajattelekoon hän vaikkapa samassa lehdessä työskentelevän kumppaninsa hra Juzhakovin teoksia. Kuvitelkoon hän, että tässä meitä nyt kiinnostavassa kysymyksessä me näemme hra Juzhakovin rinnalla avoimen ja johdonmukaisen „porvarillisten aatteiden” edustajan, joka vaatii ja puolustaa nykyaikaisen koulun nimenomaan luokkaluonnetta todistaen, että se on parasta, mitä voidaan kuvitella, ja pyrkien syrjäyttämään täydellisesti säätykoulun sekä helpottamaan luokkakouluun pääsymahdollisuuksia (tämän helppouden edellämainitussa mielessä). Totta tosiaan, nuo tuollaiset aatteet olisivat verrattomasti paljon korkeammalla hra Juzhakovin aatteita; tällöin huomio suuntautuisi nykyisen koulun reaalisiin tarpeisiin, nimittäin sen säätysulkeutuneisuuden poistamiseen eikä Kleinbürgerin epämääräiseen

„laveaan näkökantaan”. Nykyisen koulun yksipuolisen luonteen avoin selvittäminen ja sen puolustaminen luonnehtisi oikein tosioloja ja tuolla yksipuolisuudellaan se jo valistaisi toisenkin puolen tietoisuutta*. Mutta hra Juzhakovin „laveat” jaarittelut päinvastoin vain rappeuttavat yleistä mielipidettä. Ja vihdoin, kysymyksen käytännöllinen puoli... mutta eihän hra Juzhakovkaan mene hituistakaan luokkakoulun rajojen ulkopuolelle, ei tässä kirjoituksessaan, eikä „utopiassaankaan”, jota nyt siirrymmekin tarkastelemaan.

III

Hra Juzhakovin kirjoitus, jossa käsitellään „kysymystä koko kansan opetuksesta” (kts. kirjan otsikkoa) on otsikoitu näin: „Valistusutopia. Koko kansan pakollisen keskisivistyksen suunnitelma”. Jo otsikosta näkyy, että tämä hra Juzhakovin mitä opettavaisin kirjoitus on sangen lupaava. Mutta todellisuudessa hra Juzhakovin „utopia” lupaa vielä paljon enemmän... „Ei missään nimessä sitä vähempää, arvoisat lukijat, ilman mitään myönnytyksiä tai kompromissia...— näin aloittaa tekijä kirjoituksensa.— Täydellinen kymnaasisivistys koko väestölle, molemmille sukupuolille, kaikille pakollisena ja ilman mitään kulunkeja valtiolta, zemstvoilta ja kansalta,— sellainen on minun valtava valistusutopiani!” (201). Kelpo hra Juzhakov luulee nähtävästi, että tämän kysymyksen ydin on „kulungeissa”; samalla sivulla hän toistaa vielä kerran, että koko kansan alkeisopetus vaatii kulunkeja, mutta koko kansan keskisivistys hänen „suunnitelmansa” mukaan ei vaadi mitään kulunkeja. Eikä siinä kaikki, että hra Juzhakovin suunnitelma ei vaadi mitään kulunkeja: hän lupaa vielä paljon enemmän kuin keskisivistyksen koko kansalle. Näyttääksemme täydessä laajuudessaan sen, mitä „Russkoje Bogatstvon” työntekijä meille

* Me käsitämme mainiosti, että „Russkoje Bogatstvon” työntekijöiden on peräti vaikea ymmärtää tämänlaatuista todistelua. Se riippuu taaskin siitä, etteivät he ymmärrä enempiä „oppilaita” kuin myöskään „opettajaa”.

Kas näin esimerkiksi eräs „opettaja” jo vuonna 1845 todistell, että viljalakien kumoaminen on hyödyksi Englannin työläisille. Tämä kumoaminen.— kirjoitti hän.— teke farmareista „liberaaleja, s.o. tietoisia porvareita”, ja tämä tietoisuuden kasvu toisella puolen johtaa välttämättä toisenkin puolen tietoisuuden samanlaiseen nousuun (*Fr. Engels. „The condition of the working class in England in 1844”*. New York. 1886, p. 179) (*Fr. Engels. „Työväenluokan asema Englannissa vuonna 1844”*. New York. 1886, s. 179^{uv}, *Toim.*). Mikskäs te, herrat „Russkoje Bogatstvon” työntekijät, vain kumartelette „opettajien” edessä, ettekä paljasta heitä „porvarillisten aatteiden propagoimisesta”?

lupaa, on vilkaistava eteenpäin ja esitettävä tekijän omat voitollisen riemuitsevat huudahdukset hänen esitettyään koko suunnitelmansa ja ihaillessaan sitä. Hra Juzhakovin suunnitelma on sellainen, että kymnaasisivistykseen liittyy „kymnaasilaisten” tuotannollinen työ, jolla he hankkivat itse toimeentulonsa: „...Maapalstan viljeleminen... takaa runsaan, maukkaan ja terveellisen ravinnon koko nuorelle sukupolvelle syntymästään aina kymnaasikurssin päättämiseen saakka sekä ravinnon sille nuorisolle, joka tekee työtä oppimaksujensa korvaamiseksi (tästä Juzhakovin Zukunftsstaat* instituutista tarkemmin tuonnempana) sekä koko hallintohenkilökunnalle, opettajistolle ja isäntäväelle. Ja tällöin kaikki heidät turvataan myöskin jalkineilla ja heille ommellaan vaatteet. Sitä paitsi mainitulta maapalstalta saadaan muun ohella noin 20.000 ruplaa tuloja, nimittäin 15.000 ruplaa maidon ja toukoviljan ylijäämistä... ja noin 5.000 rpl. nahkojen, harjasten, untuvien ja muiden sivutuotteiden myynnistä” (216). Ajatelkaahan vain, lukijamme, *koko* nuoren sukupolven ylläpidon aina kymnaasin oppikurssin päättämiseen saakka, s.o. aina 21—25 vuotiaaksi asti (s. 203)! Sehän merkitsee sitä, että on ylläpidettävä *puolet* koko maan väestöstä**. Kymmenien miljoonien ihmisten ylläpito ja sivistys,— sehän on jo oikea „työn organisatio”! Nähtävästi hra Juzhakov on suuttunut kovasti niille ilkeämielisille ihmisille, jotka väittävät, että narodnikkien luonnokset „työn organisatiosta” ovat vain tyhjiä suunnitelmien tyhjiä fraaseja ja päätti tehdä kokonaan selvää niistä ilkeistä ihmisistä saattamalla julkisuuteen kokonaisen „suunnitelman” tällaista „työn organisatiota” varten, joka on toteutettavissa „ilman mitään kulunkeja”... Mutta ei siinäkään vielä kaikki: „...Saman tien me vielä laajensimme tehtävää; me otimme samaan organisaatioon koko lapsiväestön ylläpidon; me pidimme huolta myöskin siitä, että nuorille ihmisille turvataan maaseutuoloissa tuntuvat myötäjäiset heidän lähtiessään; me havaitsimme mahdolliseksi noilla samoilla varoilla määrätä jokaiseen kymnaasiin, s.o. jokaiseen kuntaan, yhden lääkärin, eläinlääkärin, opinkäyneen agronomin, opinkäyneen puutarhurin, teknologin ja

* — tulevaisuuden valtion. *Toim.*

** Bunjakovskin mukaan Venäjän väestö jakaantuu ikäluokittain niin, että 1.000 asukasta kohti tulee 0—20 vuoden ikäisiä 485 henkilöä ja 0—25 vuoden ikäisiä 576 henkilöä.

kuusi ammattimestaria, vähintään nämä (jotka nostavat kulttuurisuutta ja tyydyttävät koko paikkakunnan vastaavat tarpeet)... Ja kaikki nämä toimenpiteet tulevat finanssisuhteessa ja taloudellisesti ratkaistuksi suunnitelmamme toteuttamisella..." * Miten nyt tulevatkaan häpeällä lyödyksi ne pahat kielet, jotka ovat puhuneet sellaista, että kuuluisa narodnikkilainen „me” on jokin „salaperäinen tuntematon”, jokin juutalainen kaksi patalakkia päässä j.n.e.! Miten halpamaista parjausta! Tästä lähtien tarvitsee vain vedota hra Juzhakovin „suunnitelmaan”, jotta tämä „meidän” kaikkivoipaisuutemme ja „meidän” luonnostemme toteuttavuus tulee todistetuksi.

Ehkäpä lukijalla herää epäilyjä tähän toteutettavuus-sanaan nähden? Lukija saattaa ehkä sanoa, että nimittäessään luomuksensa utopiaksi hra Juzhakov siten syrjäytti pois kysymyksen sen toteutettavuudesta? — Niin olisi laita, ellei hra Juzhakov olisi itse tehnyt peräti oleellisia varauksia tuohon „utopia” sanaan nähden, ellei hän olisi esityksessään useita kertoja korostanut suunnitelmansa toteutettavuutta. „Minä rohkenen luulla”, sanoo hän aivan kirjoituksen alussa, „että tällainen koko kansan keskisivistys saattaa vain ensisilmäykseltä näyttää utopialta” (201)... Mitä te vielä haluatte?.. „Minä rohkenen väittää vieläkin enemmän, että tällainen sivistyksen antaminen koko kansalle on paljon helpommin toteutettavissa kuin koko kansan yleinen alkeisopetus, jonka kuitenkin Saksa, Ranska, Englanti ja Yhdysvallat ovat jo toteuttaneet ja joka on jo hyvin lähellä toteuttamista Venäjänkin eräissä lääneissä” (201). Hra Juzhakov on niin vakuuttunut tästä suunnitelmansa toteutettavuudesta (edelläsanotun jälkeen onkin ilmeisesti oikeammin sanoa „suunnitelma” kuin utopia), ettei hän hyljeksi edes vähäisimpiäkään „käytännöllisiä mukavuusnäkökohtia” tätä suunnitelmaa laatiessaan, jättäen varta vasten suunnitelmaan esim. kahden kymnaasin, poika- ja tyttökymnaasien järjestelmän, kunnioituksesta sitä „ennakkoluuloa kohtaan, mitä Euroopan mantereella on molempien sukupuolten yhteistä opetusta vastaan”, — korostaen tarmokkaasti sitä, että hänen suunnitelmansa „sallii sen, ettei tarvitse rikkoa poika- ja tyttökymnaasien jo vakiintuneita opetusohjelmia, että se antaa opettajakunnalle enemmän tehtäviä ja siis myöskin

* S. 237. Molemmat syvämielitteiset väliköt pistetneen tässä tiradissa ovat hra Juzhakovin. Me emme olisi rohjenneet jättää tästä pois ainoatakaan kirjainta.

korvausta"... „Kaikella tällä on melkoisen tärkeä merkityksensä, ellei haluta rajoittaa yksistään kokeiluun, vaan saada todella aikaan koko kansan sivistys” (205—206). Maailmassa on ollut paljonkin utopisteja, jotka ovat kilpailleet utopioittensa viehättävyydessä ja selväpiirteisyydessä,— mutta tuskin heidän joukossaan on yhtään, joka olisi ollut näin huomaavainen „vakiintuneita opetusohjelmia” kohtaan ja opettajahenkilökunnan työn korvaamiseen. Olemme varmoja siitä, että jälkipolvet tulevat kauan vielä viittaamaan hra Juzhakoviin todella käytännöllisenä ja todella toimeiliana „utopistina”.

Ilmeistä on, että koska tekijä näin paljon lupaa, niin hänen laatimansa yleiskansallisen opetuksen suunnitelma ansaitsee siis mitä tarkimman käsittelyn.

IV

Hra Juzhakovin lähtökohtana on se periaate, että kymnaasin pitää samalla olla myöskin maanviljelystalous, että sen pitää oppilaittensa kesätyöllä turvata oma ylläpitonsa. Sellainen on hänen suunnitelmansa perusajatus. „Tuskin voitaneep epäillä tämän ajatuksen oikeellisuutta” (237),— arvelee hra Juzhakov. Ja me olemme samaa mieltä hänen kanssaan siitä, että siinä on todella oikea ajatus, jota ei vain saa sekoittaa enempää ehdottomasti „kymnaaseihin” kuin myös siihen mahdollisuuteen, että kymnaasi „korvaa itsensä” oppilaiden työllä. Tämä oikea ajatus on se, että tulevan yhteiskunnan ihannetta ei voida kuvitella yhdistämättä opetusta nuoren sukupolven tuottavaan työhön: ei koulutusta eikä sivistystä ilman tuottavaa työtä eikä tuottavaa työtä ilman rinnakkaisesti tapahtuvaa koulutusta ja sivistystä voitaisi asettaa niin korkealle kuin tekniikan nykyinen taso ja tieteellisen tiedon tila vaativat. Tämän ajatuksen ovat esittäneet jo vanhat suuret utopistit; ja täydellisesti samaa mieltä ovat myöskin „oppilaat”, jotka muun muassa juuri tästä syystä eivät asetu periaatteessa vastustamaan naisten ja alaikäisten työtä teollisuudessa, pitävät taantumuksellisina yrityksiä kieltää tämä työ kokonaan ja vaativat vain sen saattamista täysin hygieenisiin oloihin. Suotta hra Juzhakov sen tähden sanoo tällä tavalla: „Minä halusin vain esittää ajatuksen.” (237)... Tämä ajatus on esitetty jo kauan sitten emmekä me tohdi luulla sellaista

(niin kauan kuin ei ole päinvastaista todistettu), että hra Juzhakov saattaisi olla tietämättä sitä. „Russkoje Bogatstvon” työntekijä tahtoi antaa ja antoikin vain aivan itsenäisen *suunnitelman* tämän ajatuksen *toteuttamiseksi*. Vain tässä mielessä se on myönnettävä originaaliksi, mutta siinä sen originaalisuus sitten paisuukin aina... aina Herakleen patsaisiin saakka.

Yleisen tuotannollisen työn yhdistämiseksi yleiseen opetukseen on nähtävästi asetettava *kaikille* velvollisuudeksi ottaa osaa tuotannolliseen työhön. Tämän luulisi olevan itsestään selvää? — Mutta osoittautuukin, ettei asia ole niin. Meidän „narodnikkimme” ratkaisee tämän kysymyksen siten, että fyysillisen työn velvollisuus on todellakin säädettyävä yleiseksi periaatteeksi, *mutta ei lainkaan kaikille, vaan ainoastaan varattomille*.

Lukija saattanee ehkä luulla, että me laskemme leikkiä? Mutta se on totisen totta.

„Puhtaasti kaupunkilaisissa kymnaaseissa niitä varakkaita varten, jotka ovat valmiit maksamaan rahassa täyden maksun sivistyksestä, voisi säilyä nykyinen tyyppi” (229). Sivulla 231 „varakkaat” on yleensä sisällytetty suoranaisesti niiden „väestöryhmien” joukkoon, joita ei velvoiteta saamaan pakollista sivistystä „maanviljelyskymnaaseissa”. Meidän narodnikillamme ei pakollinen tuotannollinen työ siis ole ihmisen yleisen ja kaikinpuolisen kehityksen ehto, vaan yksinkertaisesti maksu kymnaasissa saatavasta opetuksesta. Juuri niin. Aivan kirjoituksensa alussa hra Juzhakov käsittelee kysymystä maanviljelyskymnaasissa tarvittavista talvikauden työläisistä. Hänestä tuntuu „loogillisimmalta” seuraava menettelytapa kymnaasin turvaamiseksi talvikauden työläisillä. Alaluokkien oppilaat eivät käy työssä ja siis saavat korvauksetta ylläpidon ja opetuksen, maksamatta mitään kymnaasille siten koituvista kulungeista. „Jos niin on laita, niin eikö hänen suorananainen velvollisuutensa ole korvata nämä kulungit työllään oppikurssin päätyttyä? Tämä velvollisuus, tarkasti huomioituna ja tiukasti säädettyä jokaiselle, *joka ei kykene maksamaan opetusmaksua*, antaa kymnaasitaloudelle tarpeellisen henkilömäärän talvikauden työläisiä ja lisämäärän kesätyöläisiä... Teoreettisesti tämä on hyvin yksinkertaista, helppotajuista ja täysin kiistämätöntä” (205, alleviivaus meidän). Herranen aika, mikä voisi olla tämän „yksinkertaisempaa”? Jos on rahaa,

niin maksa, ellei ole, niin tee työtä! — jokainen puotimieskin myöntää, että tämä on äärimmäisen „helppotajuista”. Ja miten oivallisen yksinkertaista vielä! — Mutta... mutta mitä tekemistä tässä on „utopialla”? Ja miksi hra Juzhakov tahrii moisilla suunnitelmilla sitä suurta perusajatusta, jonka hän tahtoi asettaa utopiansa pohjaksi?

Varattomien oppilaiden suorittama työllämaksu on hra Juzhakovin koko suunnitelman perustana. Hän pitää tosin mahdollisena saada talvikauden työläisiä toistakin tietä — palkkaamalla*, mutta asettaa sen toiselle sijalle. Työllämaksu taas on pakollista kolmeksi vuodeksi (ja tarpeen vaatiessa neljäksikin vuodeksi) kaikille, jotka eivät mene sotapalvelukseen, s.o. $\frac{2}{3}$ kaikista poikaoppilaista ja kaikille tytöille. „Vain tämä järjestelmä”, sanoo hra Juzhakov suoraan, „antaa avaimen koko kansan sivistystehtävän ratkaisemiseen, eikä ainoastaan alkeis-, vaan keskisivistyksenkin alalla” (207—208). „Pieni määrä vakituksia työläisiä, jotka ovat jääneet kokonaan kymnaasin yhteyteen ja kiinnikasvaneet siihen (!?), täydentää näitä kymnaasitalouden työvoimia. Tällaiset ovat maanviljelyskymnaasimme mahdolliset eikä lainkaan utopistiset työvoimat” (208). Ja he kyllä tekevät — vähänkö sitä on taloudessa tekemistä? — muitakin töitä: „Lisähenkilökunta kokkien ja pyykkärien avuksi sekä myöskin kirjoitustyön tekijöiksi on helposti valittavissa kymnaasin päättäneiden ja kolmeksi vuodeksi kiinnitettyjen työläisten joukosta” (209). Kymnaasi tarvitsee myöskin mestareita: räätäleitä, suutareita, puuseppiä y.m. Tietysti heille voidaan „antaa apulaisia kolmen vuoden työllämaksuaan suorittavista” (210).

Mitä nämä batrakit (tahi maanviljelijä-kymnaasilaiset? sillä en totta tosiaan tiedä, kuinka heitä oikein nimittäisi) tulevat saamaan työstään? He tulevat saamaan kaiken tarvittavan elääkseen, „runsaan ja maukkaan ravinnon”. Hra Juzhakov laskeskelee tarkalleen kaiken tämän „maaloustyöläiselle tavallisesti annettavien” elintarvikienormien mukaan. Tosin hän „ei aio ruokkia kymnaasia sillä tavalla” (210), mutta ottaa kuitenkin nämä normit, sillä kymnaasi-

* „Kokoneen ja oppineen isännän johtaman, kaikilla nykyaikaisilla välineillä varustetun kymnaasitalouden, jolla on tarpeellinen henkilömäärä taitavia, sivistyneitä työläisiä, pitää tulla tuottoliseksi taloudeksi, jossa kannattaa palkata tarvittava määrä työläisiä, joista eräät ansioituneet (sic!) (sillä lailla! *Toim.*) voisivat päästä tuloista osallisiksi. Jossain määrin pitäisi tätä nähtävästi käyttää, erikoisesti niihin maattomiin nähden, jotka ovat suorittaneet oppikurssin samassa kymnaasissa” (204).

laiset saavat vielä omasta maastaan perunaa, hernettä, virvilää, kylvävät hamppua ja auringonkukkaa kasvisöljyksi, sitten he saavat puoli naulaa lihaa henkeä kohti niinä päivinä, jolloin ei paastota, ja 2 lasia maitoa kukin. Älkää luulko, lukijamme, että hra Juzhakov on vain hieman kosketellut tätä puolta, maininnut vain esimerkin vuoksi. Ei, hän on laskenut kaiken aivan yksityiskohtaisesti — vasikkojen — vuoden ja kahden vuoden vanhojen — lukumäärän, sekä sairaiden huollon että siipikarjan ruokkimisen. Hän ei ole unohtanut edes keittiöjätteiden käyttöä, ei sisälmyksiä eikä vihannesten kuoria ja naatteja (212). Häneltä ei ole jäänyt mitään huomaamatta. Edelleen, vaatteet ja jalkineetkin voidaan kymnaasissa tehdä omin voimin. „Mutta pumpulikangasta alusvaatteiksi, vuodevaatteiksi, pöytäliinoiksi sekä kesävaatteiksi, paksumpia kankaita talvivaatteiksi ja turkiksia, vaikkapa lampaannahkoja, talvipäällysvaatteiksi on tietysti ostettava. Koko opettajakunnan ja palveluskunnan perheineen pitää tietysti itsensä varata itselleen kankaat, vaikkakin heille voidaan antaa mahdollisuus käyttää ompeluverstaita. Varsinaisesti oppilaita ja 3 vuodeksi kiinnitettyjä työläisiä varten nämä menot voidaan kitsastelematta laskea suunnilleen 50 ruplaksi vuodessa tahi koko laitokselle yhteensä noin 60.000 ruplaksi vuosittain” (213).

Me alamme totta tosiaan hurmaantua tuosta narodnikkimme käytännöllisyydestä. Kuvitelkaa vain: „me”, „yhteiskuntapiirit”, saatamme voimaan näin valtavan työorganisaation, annamme kansalle yleisen keskisivistyksen ja kaiken tämän ilman minkäänlaisia kulunkeja, ja miten suunnattomin moraalisin tuloksin! Miten mainio opetus annetaankaan tällä „meidän” nykyisille maataloustyöläisillemme, jotka kaikessa sivistymättömyydessään, röyhkeydessään ja villiydessään eivät suostu tekemään työtä halvemmalla kuin 61 ruplasta vuodessa isännän ylläpidossa *, — kun he näkevät, miten kymnaasin sivistyneet batrakit tekevät työtä 50 ruplasta vuodessa! Voidaan olla varmoja siitä, että itse Korobotshkakin on nyt hra Juzhakovin kanssa samaa mieltä siitä, että hänen suunnitelmansa teoreettiset perusteet ovat erittäin „helppotajuiset”.

* Maanviljelyksen ja maalaisteollisuuden departementin tietojen mukaan maatalouden vuosityöläisen keskimääräinen palkka Euroopan Venäjällä on 61 rpi. 29 kop. (10 vuoden ajalta, 1881—1891) ja ylläpito — 46 ruplaa.

V

Miten kymnaasin taloutta tullaan hoitamaan ja miten sen hallinto järjestetään? Talous, kuten jo näimme, tulee olemaan sekalaista: osaksi luontais- ja osaksi rahataloutta. Hra Juzhakov antaa luonnollisesti sängen seikkaperäisiä ohjeita tästä tärkeästä kysymyksestä. 216. sivulla hän laskee tarkasti eri menoerittäin, että jokainen kymnaasi tarvitsee varoja 160—170 tuhatta ruplaa, joten kaikkia 15—20 tuhatta kymnaasia varten tarvitaan siten kolmisen miljardia ruplaa. Luonnollisesti tullaan myymään maanviljelystuotteita ja niistä saadaan rahaa. Tekijämme on niin tarkkanäköinen, että ottaa tällöin huomioon nykyaikaisen kapitalistisen tavaratalouden yleiset olosuhteet: „Kymnaasien, jotka sijaitsevat kaupunkien lähistöllä tai lähellä rautatieasemia, linjoilla, jotka eivät ole kaukana suurista keskuksista, pitäisi olla kokonaan toista tyyppiä. Vihannesviljelys, puutarhahoito, maitotalous ja käsityöt voisivat niissä korvata täydellisesti peltoviljelyksen” (228). Kaupankäynti ei siis olekaan enää leikin asia. Kuka sitä tulee hoitamaan — sitä ei tekijä sano. Luultavasti kymnaasien pedagogisista neuvostoista tulee osittain myöskin kauppaneuvostoja. — Skeptikot ehkä haluaisivat tietää, miten on meneteltävä, jos kymnaasi joutuu vararikkoon ja pystyvätkö ne yleensä hoitamaan kaupallista liiketointa? — Mutta se olisi tietysti perustetonta saivartelua: kun kerran sivistymättömät kauppiaat nykyään hoitavat kauppaa, niin voidaanko epäillä menestystä, kun siihen käyvät käsiksi meidän intelligenttipiirimme edustajat?

Talouttaan varten kymnaasit tarvitsevat luonnollisesti maata. Hra Juzhakov kirjoittaa: „Arvelen..., että jos tämän ajatuksen osaksi tulisi joutua käytännössä kokeiltavaksi, niin ensimmäisten tällaisten maanviljelyskymnaasien pitäisi saada kokeeksi 6—7 tuhatta desj. käsittävät maatilukset” (228). 109 miljoonasta väestöä — 20.000 kymnaasia — varten tarvittaisiin noin 100 milj. desjatiinaa, mutta ei pidä unohtaa, että maanviljelystyötä tekee vain 80 miljoonaa. „Heidän lapsensa vain onkin pantava käymään maanviljelyskymnaasi”.

Ja sitten on vielä erilaisten väestöryhmien osalle jätettävä pois noin 8 miljoonaa *, — siis jää 72 milj. Heitä varten tar-

* Tässä täydellinen luettelo noista onnellisten ryhmistä, jotka vapautetaan maanviljelyskymnaaseista: „varakkaat, ojennettavat, muhamettilaiset tytöt, pienet

vitaan vain 60—72 milj. desj. „Ja sekin on tietysti paljon” (231), mutta hra Juzhakov ei kainostele. Kruunullahan on myös paljon maita, vaikka ei aivan mukavasti sijoittuneena. „Niinpä pohjois-Polesiassa niitä on 127,6 milj. desjatiinaa, ja siellä, varsinkin omaksumalla, missä se on tarpeen, vaihtojärjestelmän yksityisten ja vieläpä talonpoikainkin maitten vaihtamiseksi kruunun maihin tarkoituksella antaa edellämainitut kouluille, niin ehkäpä ei olisi kovin vaikeata turvata meidän maanviljelyskymnaasimme ilmaiseksi maalla. Yhtä hyvin ovat asiat myöskin”... kaakossa (231). Hm... „hyvin”! lähetetään heidät siis Arkangelin läänin! — Tosin se on tähän saakka ollut enimmäkseen karkoitussuetua, ja tosin kruunun metsät ovat siellä vielä valtaosaltaan jopa „mittaamatta”,— mutta eihän sillä väliä. Kun sinne lähetetään kymnaasilaisia valistuneitten opettajien kanssa, niin he tuossa tuokiassa hakkaavat kaikki nuo metsät, perkaavat maan ja juurruttavat kulttuuria!

Ja keskusalueella voisi järjestää maiden lunastuksen: eihän sitä tule sen enempää kuin noin 80 miljoonaa desjatiinaa. Laskettakoon liikkeelle „obligatioita takuulla” ja niiden maksut, sehän on itsestään selvää, jaettakoon „ilmaisen maapalstan saaneille kymnaaseille” (232) — ja siinä koko juttu! Hra Juzhakov uskottelee, ettei ole syytä pelästyä „finanssioperation valtavuutta. Se ei ole humpuukia eikä utopiaa” (232). Siitä tulee „oikeastaan mainiosti taattu hypoteekki”. Tietysti taattu! Mutta vielä kerran, mitä tekemistä siinä on „utopialla”? Ja pitääkö hra Juzhakov todellakin talonpoikiamme niin pimeinä ja kehittymättöminä, että heidät voitaisiin saada suostumaan tuollaiseen suunnitelmaan?? Suvaitkaa maksaa lunastusmaksut maasta, sitten „lainamaksut talouden alkuhankintaa varten”*, ja pitääkö sitten yllä koko kymnaasi, maksakaa palkka kaikille opettajille, ja kaiken kukkuraksi olkaa vielä hyvä ja kai-

muukalaiskansallisuudet, fanaattiset lahkolaiset, sokeat, kuuromykät, idiootit, mielenvikaiset, kroonillisesti sairaat, tarttuvatautiset, rikolliset” (231). Tätä luetteloa lukiessamme sydäntämme kouristi kipeästi: hyvä luoja, ajattelimme me, onnistuukohan meidän saada edes omaisemme noiden vapautettavien luetteloihin! — Ensimmäiseen ryhmään? — ei taida riittää varoja! Naispuoliset voidaan ehkä vielä jollakin viekkaukella sujauttaa muhamettilaisten tyttöjen joukkoon, mutta mitä olisi tehtävä miespuolisten kanssa? Ainoa toivo on päästä 3:nteen ryhmään. Hra Juzhakovin virkatoveri samassa lehdessä, hra Mihailovski, kuten tunnettu, on jo pannut P. B. Struven yksinkertaisesti muukalaissyntyisten joukkoon, jotta ehkäpä hän sallii meidänkin kaikki pantavaksi vaikkapa „pieniin muukalaiskansallisuuksiin” omaistemme vapauttamiseksi maanviljelyskymnaaseista!

* S. 216. 10.000 rpl. jokaiselta kymnaasilta.

kesta tästä (s.o. siitäkö, että palkkasitte maksusta opettajat?) tehkää vielä työtä kukin kolmisen vuotta! Eiköhän se sentään ole runsaanpuoleisesti, valistunut hra „narodnikki”? Ajattelitteko te yhtään, julkaistessanne vuonna 1897 uudelleen tämän „Russkoje Bogatstvossa” vuonna 1895 ilmestyneen tekeleenne, — mihin tämä kaikille narodnikeille ominainen kiintymys kaikenlaisiin finanssioperatioihin ja lunastuksiin teidät lopulta vie? Muistakaapa, lukija, että luvattiin yleiskansallinen sivistys „ilman mitään kulunkeja valtiolta, zemstvolta ja kansalta”. Eikä meidän nerokas finanssimiehemme todellakaan vaadi valtiolta eikä zemstvolta ruplaakaan. Entä „kansalta”? Tahi tarkemmin sanoen *varattomilta talonpojilta*? * Heidän rahoillaan lunastetaan maat ja pannaan kymnaasit pystyyn (sillä he maksavat korot ja kuoletusmaksut siihen käytetyistä pääomista), he joutuvat maksamaan myöskin opettajille ja pitämään yllä kaikki kymnaasit. Ja lisäksi vielä työllämaksut. Mistä hyvästä? — Siitä, — vastaa järkähtämätön finanssimies, — että alaluokilla kymnaasilaiset eivät maksaneet mitään saamastaan opetuksesta ja ylläpidostaan (204). Mutta, ensiksikin, työstä vapautettuihin ikäluokkiin on merkitty vain „valmistavat luokat ja kymnaasin kaksi ensimmäistä luokkaa” (206), ja siitä edelleen ovat oppilaat jo puolityöläisiä. Ja toiseksi, nämä lapsehan ovat vanhempien veljiensä ylläpidettävänä, heidän maksavat opettajillekin nuorempien opetuksesta. Ei, hra Juzhakov, ei ainoastaan nyt, vaan vieläpä Araktshejevinkin aikoina olisi moinen suunnitelma ollut aivan *mahdoton toteuttaa*, sillä se on tosiaankin *maaorjuudellista „utopiaa”*.

Mitä kymnaasien hallinnon hoitoon tulee, niin siitä hra Juzhakov antaa sangen vähän tietoja. Tosin hän on luetellut tarkalleen opettajakunnan ja määrännyt kaikille opettajille „suhteellisen pienen” palkan (koska he saavat maksutta asunnon, lasten ylläpidon, „puolet vaatetusmenoista”) — te luulette ehkä, että siinä 50 ruplaa vuodessa? Ei, hiukan enemmän: „johtajalle, johtajattarelle ja yliagronomille kullekin 2.400 ruplaa, inspektorille” y.m. kullekin arvonsa mukaan hierarkkisen portaikon mukaisesti laskien, niin että

* Sillä varakkaitahan ei oteta lukuun. Hra Juzhakov itsekin arvelee, että „maatalousväestön ryhmistäkin jokin prosentti katsoo paremmaksi antaa lapsensa kaupunkien maksullisiin keskkouluihin” (230). Tietysti katsovat paremmaksi, kuinkas muuten!

alimmat palveluskuntalaiset saavat 200 ruplaa (214). Kuten näette, ei mikään hullumpi virkaura niille valistuneiden yhteiskuntapiirien edustajille, jotka ovat „pitäneet edullisempänä” mennä maksulliseen kaupunkikouluun kuin maanviljelyskymnaasiin! Kiinnittäkää huomiota tuohon herroille opettajille turvattuun „puoleen vaatetusmenoista”: narodnikkimme suunnitelman mukaan he saavat käyttää ompeluverstaita (kuten edellä näimme), s.o. antaa vaatteensa „kymnaasilaisille” korjattavaksi tai ommelttavaksi. Miten hyvää huolta hra Juzhakov pitääkään... herroista opettajista, eikö totta? Muuten, kyllä hän pitää huolta „kymnaasilaisistakin” — niin kuin kunnan isäntä huolehtii elukoista: nehän pitää ruokkia, juottaa, sijoittaa ja... ja astuttaa. Kuulkaahan tosiaan:

„Jos... sallitaan avioliittoja sellaisten nuorten välillä, jotka ovat päättäneet oppikurssin ja jääneet kolmeksi vuodeksi kymnaasiin..., niin tällainen 3 vuoden oloaika kymnaasissa muodostuu paljon vähemmän rasittavaksi kuin sotapalvelus” (207). „Jos sallitaan avioliittoja”!! Siis voidaan olla sallimattakin? Mutta sitä vartenhan tarvitaan uusi laki, arvoisa hra edistysmies, *talonpoikain* kansalaisoikeuksia rajoittava laki. Kuitenkaan ei liene syytä ihmetellä hra Juzhakovin moista „harhasanontaa” (?), kun hän ei koko „utopiassaan”, mitä seikkaperäisimmin käsitellessään opettajien palkkakysymyksiä, kymnaasilaiden työllämaksua y.m. muista kertaakaan sanallakaan mainita siitä, ettei olisi synty — ainakaan „utopiassa” — myöntää joitakin oikeuksia „kymnaasiin” hallintokysymyksissä ja talouden hoitamisessa myöskin itselleen „oppilaille”, jotka sentään pitävät itse yllä koko laitoksen ja lopettavat sen 23—25 vuoden ikäisinä, että heidän eivät ole ainoastaan „kymnaasilaisia”, vaan myöskin *kansalaisia*. Tämän pikkuseikan meidän narodnikkimme on unohtanut kokonaan! Sen sijaan hän on käsitellyt tarkoin kysymyksen huonosti käyttäytyvistä „oppilasta”. „Neljännen tyyppin laitokset (kymnaasit) olisi perustettava niitä oppilaita varten, jotka pannaan pois tavallisista kymnaaseista huonon käytöksensä takia. Kun koko nuorisopolvi velvoitetaan käymään läpi keskisivistyksen antava oppikurssi, niin olisi epäratsionaalista vapauttaa siitä huonon käytöksen takia. Se voisi muodostua yläluokilla viekoittelevaksi ja huonoon käytökseen yllyttäväksi. (Ihan totta, juuri niin on painettu sivulla 229!). Erikoisten kym-

naasien perustaminen niitä varten, jotka erotetaan huonon käytöksensä takia, täydentäisi loogillisesti koko järjestelmää". Niitä nimitettäisiin „ojennuskymnaaseiksi" (230).

Eikö olekin suorastaan verraton tämä venäläiseen makuun laadittu „valistusutopia" ojennuskymnaaseineen niitä ilki-myksiä varten, joita mahdollisesti saattaisi „viekoitella" mahdollisuus „vapautua"... valistuksesta!

VI

Lukijat eivät ehkä ole unohtaneet erästä teollisuuden johtamisuunnosta, joka on aivan oikein luonnehdittu merkantilismin palauttamiseksi, „kotimaisen teollisuuden porvarillis-byrokraattis-socialistisen organisation" luonnokseksi (s. 238). Hra Juzhakovin „suunnitelman" luonnehtimiseksi on käytettävä vieläkin mutkallisempaa termiä. Tämä suunnitelma on nimitettävä *maaorjuudellis-byrokraattis-porvarillis-socialistiseksi* kokeiluksi. Joltisenkin kankea, nelikerroksinen termi, mutta minkäpä sille mahtaa? Sillä suunnitelmakin on kömpelö. Mutta sen sijaan tämä termi luonnehtii *täsmällisesti* hra Juzhakovin „utopian" kaikki luonteenomaiset piirteet. Aloittakaamme sen käsittely 4:nnestä kerroksesta. „Eräs sosialismin *tieteellisen* käsitteen perustavia tunnusmerkkejä on yhteiskunnallisen tuotannon suunnitelmallinen säännöstely" — sanoo juuri siteerattu tekijä * aivan oikein. „Utopiassa" on tämä piirre, sillä kymmenien miljoonien työläisten talous järjestetään siinä etukäteen saman yleisen suunnitelman mukaan. Utopian porvarillinen luonne on epäilemätön: ensinnäkin keskikoulu jää hra Juzhakovin suunnitelman mukaan *luokkakouluksi*. Ja näin on kaikkien niiden komeiden fraasien jälkeen, joita hra Juzhakov julisti luokkakoulua „vastaan" ensimmäisessä kirjoituksessaan!! Varakkaita varten — eri koulu, varattomia varten — eri koulu; jos on varoja, niin maksa opetuksesta, ellei ole, niin tee työtä. Eikä siinä kaikki: varakkaille on jätetty „nykyinen tyyppi", kuten näimme. Nykyisissä keskikouluissa, esimerkiksi kansanvalistusministeriön alaisissa, opetuksesta perittävä maksu korvaa vain 28,7% koko menosummasta, 40,0% antaa valtio; 21,8% saadaan apurahoina yksityisiltä, virastoilta ja

* „Novoje Slovo". Huhtikuu 1897. Kottimainen katsaus.

yhdistyksiltä; 3,1% saadaan korkotuloina pääomalta ja 6,4% muista lähteistä („Tuotantovoimat”, XIX osa, s. 35). Hra Juzhakov on siis *voimistanut entisestään* keskikoulun luokkaluonnetta *nykyiseen verrattuna*: hänen „suunnitelmansa” mukaan varakkaat tulevat maksamaan vain 28,7% opetuksensa maksusta, mutta varattomat joutuvat suorittamaan koko hinnan opetuksestaan ja lisäksi suorittamaan vielä työllämaksun! Tuo ei liene hullumpaa „narodnikkilaiselle” utopialle? Toiseksi, suunnitelmassa edellytetään, että kymnaasiin palkataan talvikaudeksi työläisiä — varsinkin maattomista talonpojista. Kolmanneksi, on säilytetty vastakohtaisuus kaupungin ja maaseudun välillä — tämä yhteiskunnallisen työnjaon perusta. Koska hra Juzhakov saattaa voimaan yhteiskunnallisen työn suunnitelmallisen organisation, koska hän kirjoittaa „utopian” koulutuksen yhdistämisestä tuotannolliseen työhön,— niin tämän vastakohtaisuuden säilyttäminen on järjettömyys, joka osoittaa, ettei tekijällämme ole pienintäkään käsitystä siitä aiheesta, jota hän on ryhtynyt käsittelemään. Eivät ainoastaan nykyisten oppilaiden „opettajat”, vaan myöskin vanhat utopistit ja vieläpä meidän suuri venäläinen utopistimmekin⁹⁸ ovat kirjoittaneet tätä järjettömyyttä vastaan. Mutta siitä hra Juzhakov vähät välittää! Neljänneksi — ja tämä on syvällisin peruste, jonka nojalla „utopiaa” voidaan sanoa porvarilliseksi,— yhteiskunnallisen tuotannon suunnitelmalliseksi järjestämisestä koskevan yrityksen *ohella* siinä on säilytetty myöskin tavaratuotanto. Kymnaasit tuottavat tavaroita *markkinoita varten*. Yhteiskunnallista tuotantoa tulevat siis ohjailemaan markkinain lait, joiden alaisiksi „kymnaasienkin” on alistuttava! Siitä hra Juzhakov vähät välittää! Mistä te sen olette saaneet päähänne,— saattaa hän ehkä sanoa,— että tuotantoa tulevat ohjailemaan muka jotkin markkinain lait? Kaikki se on pötyä! Tuotantoa eivät tule ohjailemaan mitkään markkinain lait, vaan herrojen maanviljelyskymnaasien johtajien määräykset. Voilà tout*.— Hra Juzhakovin utopististen kymnaasien puhtaasti byrokraattisesta rakenteesta olemme jo puhuneet. Voitaneeko toivoa, että „Valistus-Utopia” tekee hyödyllisen palveluksen lukevalle venäläiselle yleisölle osoittaen sille, kuinka syvällistä on nykyajan narodnikkien „demokratismi”.— Maaorjuudelli-

* — Ja siinä kalkkid. *Tolm.*

sena piirteenä hra Juzhakovin „suunnitelmassa” ovat varattomilta perittävät työllämaksut opetuksesta. Jos tämänlaatuisen luonnoksen olisi laatinut johdonmukainen porvari, niin hänellä ei olisi ollut ensimmäistä eikä toista kerrosta lainkaan, ja luonnos olisi ollut verrattomasti korkeampaa tasoa ja verrattomasti hyödyllisempi kuin moinen narodnikkilainen utopia. Työllämaksu on maaorjuusjärjestelmän taloudellinen olemus. Kapitalistisessa järjestelmässä varattoman henkilön on myytävä työvoimaansa voidakseen ostaa elämisen välineitä. Maaorjuuden järjestelmässä varattoman on maksettava työllä ne elämisen välineet, jotka hän on tilanherralta saanut. Työllämaksu vaatii ehdottomasti pakoitusta työntekoon, työllämaksajan vajaa oikeudellisuutta, sitä, mitä „Pääoman” tekijä nimittää sanoilla „ausserökonomischer Zwang” * (III, 2, 324). Sen tähden Venäjälläkin, mikäli työllämaksu on säilynyt ja säilyy — sen välttämättömänä lisäkkeenä on talonpojan vajaa oikeudellisuus kansalaisena, kiinnitys maahan, ruumiilliset rangaistukset, oikeus antaa hänet töihin muualle. Hra Juzhakov ei ymmärrä tätä työllämaksun ja vajaa oikeudellisuuden välistä yhteyttä, mutta „käytännön” miehen taju on kuis kannut hänelle, että kymnaasilaisten työllämaksun ollessa käytännössä ei ole haitaksi järjestää ojennuskymnaaseja niitä varten, jotka tohtisivat pakoilla valistusta; että täyteen ikään ehtineiden „kymnaasilais”-työläisten pitää jäädä koulupoikasten asemaan.

Ja nyt herää kysymys, mitä varten meidän utopistimme tarvitsi kolme ensimmäistä kerrosta luomuksessaan? Olisi jättänyt vain neljännen kerroksen, — silloin ei kukaan olisi voinut sanoa sanaakaan vastaan, koska mies itse suoraan ja etukäteen sanoi kirjoittavansa „utopiaa”! Mutta siinäpä se hänen Kleinbürgerin luontonsa paljastikin hänet. Toisaalta, „utopiakin” olisi hyvä juttu, mutta toisaalta — opettaja-palkkiotkin rouva intelligenssille olisivat mukiinmenevä juttu. Toisaalta — „ilman mitään kulunkeja kansalta”, mutta toisaalta — ei, veliseni, maksa korot ja suorita kuoletusmaksut täydellisesti, ja lisäksi suorita vielä työllämaksua kolmisen vuotta. Toisaalta — mahtipontisia julistuksia luokkajaon vaarallisuudesta ja vahingollisuudesta, mutta toisaalta — puhtaasti luokka-„utopia”. Näissä ikuisissa

* — ei-taloudellinen pakoitus. *Toim.*

horjumisissa vanhan ja uuden välillä, näissä hullunkurisissa yrityksissä hypätä oman päänsä yli, s.o. asettua kaikkien luokkien yläpuolelle, siinä juuri onkin minkä tahansa Kleinbürger-maailmankäsityksen olemus.

* * *

Lukija, oletteko tutustunut hra Sergei Sharapovin teokseen: „Venäläinen maalaisisäntä. Eräitä ajatuksia talouden järjestelystä Venäjällä uusille perusteille” (Aikakauslehti „Severin” maksuton lisäliite vuodelta 1894), Pietari, 1894? Me suosittelisimme kovasti yleensä „Ruskoje Bogatstvon” työntekijöitä ja varsinkin hra Juzhakovia tutustumaan siihen. Sen ensimmäisen luvun otsikkona on: „Venäläisen talouden siveelliset olot”. Tekijä märehtii siinä „narodnikkilaaisuutta” erittäin lähellä olevia aatteita Venäjän ja Lännessä perusteellisesta eroavaisuudesta, pelkän kaupallisen tarkoituksiperän vallitsevaisuudesta Lännessä, siitä, ettei sikäläisillä isännillä ja työläisillä ole minkäänlaisia siveellisiä kysymyksiä. Venäjällä sitävastoin tuloksena siitä, että talonpojille annettiin maata vuonna 1861, „heidän olemassaolleen määräytyi kokonaan toinen tarkoituksiperä kuin Lännessä” (8). „Meidän talonpojallamme, joka sai maata, tuli itsenäinen olemisen päämäärä”. Siis sanalla sanoen saatiin lupa kansantuotannolle, kuten hra Nikolai —on on lausunut paljon selväpiirteisemmin. Meillä tilanherra,— jatkaa hra Sharapov ajatuksensa kehittämistä,— on kiinnostettu talonpojan hyvinvoinnista, koska tämä samainen talonpoika muokkaa omalla inventaariollaan tilanherran maita. „Hänen (tilanherran) laskelmiinsa sisältyy, paitsi yrityksen yksityisedun näkökohtia, myöskin *siveellinen*, oikeammin *psykologinen aines*” (12. Tekijän alleviivaus). Ja hra Sharapov puhuu päätöksellä (joka ei jäisi jälkeen hra Juzhakovin päätöksestä) kapitalismin mahdottomuudesta meillä. Kapitalismin asemesta meillä on mahdollinen ja tarpeellinen „kartanoherran ja talonpojan liitto” (hra Sharapovin kirjan II luvun otsikko). „Talous on rakennettava kartanoherran ja talonpojan lujan solidaarisuuden pohjalle” (25): kartanoherran on juurrutettava kulttuuria, ja talonpojan... no, talonpojan pitää tietysti tehdä työtä! Ja niinpä hän, hra Sergei Sharapov, „pitkällisten ja tuskallisten virheiden jälkeen”, on vihdoinkin ottanut omalla maatilallaan käytäntöön „yllämainitun yhtymisen kartanoherran ja talonpojan välillä”

(26). Hän otti käytäntöön järkiperaisen vuoroviljelyksen y.m., y.m. ja teki talonpoikain kanssa tällaisen sopimuksen: talonpojat saavat tilanherralta niittyä, laidunmaata ja peltoa ynnä siementä niin ja niin monta desjatiinaa varten j.n.e. Talonpojat taas sitoutuvat tekemään kaikki työt tilanherran taloudessa (ajamaan lannan, levittämään fosforiitin, kyntämään, kylvämään ja korjaamaan viljan, viemään sen „minun aittaani”, puimaan j.n.e., j.n.e. niin ja niin monta desjatiinaa jokaista viljalajia) ja lisäksi vielä maksamaan ensin 600 rpl., sitten 800, 850, 1.100 ja vihdoin 1.200 ruplaa (s.o. joka vuosi lisääntyvästi). Näiden maksujen suoritus on eräännytetty... tapahtuvaksi samaan tapaan kuin korkojen maksu Aatelispankkiin (s. 36 ja seur.). On itsestään selvää, että tekijä on „vakaumuksellinen kyläyhteisön kannattaja” (37). Me sanomme: „on itsestään selvää”, sillä jos ei olisi lakeja, jotka kiinnittävät talonpoikia maaosuuteen, ja lakeja kyläyhteisön säätysulkeutuneisuudesta, niin moiset taloustyypit eivät olisi mahdollisia. Talonpoikain maksujen suorituksen hra Sharapov takaa siten, että hän „ei salli ilman omaa osallistumistaan myydä valmiita tuotteita, joten ei ole muuta ulospääsyä kuin koota ja sijoittaa kaikki ne omaan aittaan” (36). Koska olisi peräti vaikeata saada perityksi maksut köyhälistöltä, niin hra Sharapov on järjestänyt niin, että hän saa ne rikkailta talonpojilta: nämä rikkaat talonpojat valikoivat itse ympärilleen ryhmän vähävaraisia, asettuvat tämän arttelin johtoon (38) ja suorittavat maksut tilanherralle sääntillisesti, koska he taas saavat ne aina perityksi köyhältä tuotteita myytäessä (39). „Monille köyhille, etenkin pieniperheisille, on kovin raskasta tehdä tätä minun työtäni. Heidän on ponnistettava sangen kovasti, mutta he eivät voi väistää sitä, talonpojat eivät ota väistelevän isännän elukoita karjaan. Enkä minäkään ota, talonpojat ovat velvoittaneet minut siihen, ja köyhän on pakko tehdä työtä. Tämä on tietysti vissinlaista väkivaltaa, mutta tiedätkö, mikä siitä on tuloksena? Vuosi tai pari vuokrausta — ja köyhällä on kruunun rästit maksettu, pantatut esineet lunastettu, ilmaantuu vapaita rahoja, mökki tulee uuteen uskoon... ja katsos! hän onkin jo päässyt köyhyydestä” (39). Ja hra Sharapov „sanoo ylpeänä”, että „hänen” talonpoikansa (hän sanoo moneen kertaan „minun talonpoikani”) kukoistavat, että hän juurruttaa kulttuuria, ottaa käyttöön

kuuluisan hra Mihailovskin kuuluisan reseptin mukaan: on otettava hyvää sieltä sekä täältä,— siihen tapaan kuin Gogolin kuvaama morsian tahtoi ottaa yhdeltä sulhaselta nenän ja asettaa sen toisen naamaan. Mutta meistä tuntuu, että moinen järkeily on vain Kleinbürgerin koomillista yrittystä nousta niiden määrättyjen luokkien yläpuolelle, jotka ovat täydellisesti muovautuneet meidän tosioloissamme ja jotka ovat ottaneet selvästi määrätyn paikkansa silmiemme edessä tapahtuvassa historiallisessa kehitysprosessissa. Tuollaisesta järkeilystä luonnollisesti ja kiertämättä kasvavat „utopiat” eivät enää ole koomillisia, vaan vahingollisia, varsinkin silloin, kun ne johtavat mahdottoman julkeisiin byrokraattisiin haihatteluihin. Venäjällä tämä ilmiö on täysin ymmärrettävistä syistä havaittavissa sangen usein, mutta se ei rajoitu Venäjään. Antonio Labriola ei suotta sano oivallisessa kirjassaan: „Essais sur la conception matérialiste de l'histoire” (Paris, Giard et Brière, 1897)* Preussia tarkoittaen, että niihin vahingollisiin utopiamuotoihin, joita vastaan „opettajat” taistelivat puoli vuosisataa sitten, on nyt lisääntynyt vielä eräs: „byrokraattinen ja viskaaliutopia, kretiinien utopia” (l'utopie bureaucratique et fiscale, l'utopie des crétins. Page 105, note).

VII

Lopuksi palaamme vielä kerran valistuskysymyksiin,— mutta ei hra Juzhakovin kirjaan, jolla on sama nimi. Edellä on jo mainittu, että tuo nimi on liian laaja, sillä valistuskysymykset eivät suinkaan rajoitu koulukysymyksiin, valistus ei suinkaan rajoitu kouluihin. Jos hra Juzhakov todella asettaisi „valistuskysymykset” periaatteellisesti ja eri luokkien välisiä suhteita käsitellen, niin hän ei voisi sivuuttaa huomiotta kysymystä, mikä merkitys Venäjän kapitalistisella kehityksellä on työtätekevien joukkojen valistamiskysymyksessä. Tätä kysymystä on kosketellut toinen „Ruskoje Bogatstvo” työntekijä, hra Mihailovski, №:ssa 11 vuodelta 1897. Hra Novusin⁹⁹ sanojen johdosta, että Marx ei pelännyt eikä hänellä ollut mitään syytä pelätä kirjoittaa „maa-

* — „Kirjoitelmia materialistisesta historiallankäsityksestä” (Pariisi, Giardin ja Brièren kustantama, 1897). *Toim.*

laiselämän idiotismista”¹⁰⁰ ja että hän katsoi kapitalismin ja porvariston ansioksi „tämän idiotismin hävittämisen”, hra Mihailovski kirjoittaa:

„En tiedä, missä nimenomaan Marxilla on kirjoitettu nämä karkeat (?) sanat”... Kuvaava tunnustus siitä, ettei tunneta erästä Marxin tärkeimmistä teoksista (nimittäin „Manifestia”)! Mutta vieläkin kuvaavampaa on seuraava: „...mutta on jo kauan tunnettua, että vaikka Aleksanteri Makedonialainen olikin suuri sankari, niin ei silti saa rikkoa tuoleja. Marx oli yleensä välinpitämätön sanonnoissaan eikä luonnollisesti ole ainakaan viisasta seurata hänen esimerkkiään siinä suhteessa. Ja siltikin olen varma siitä (kuulkaahan!), että tuo sanonta on Marxilla vain pelkkä oikku. Ja jos se sukupolvi, joka on yhdessä hra Zlatovratskin kanssa tuskallisesti pohtinut maalaiselämän mutkallisia kysymyksiä, on saanut paljon turhaakin murhetta, niin murhe — joskin toisenlainen — odottaa sitäkin sukupolvea, jota kasvatetaan suhtautumaan halveksuvasti „maalaiselämän idiotismiin” ”... (s. 139).

Erittäin luonteenomaista hra Mihailovskille, joka on monia kertoja julistanut hyväksyvänsä Marxin taloudellisen opin, on se, ettei hän laisinkaan ymmärrä tätä oppia, mikä suo hänelle tilaisuuden „varmuudella” sanoa, että Novusin siteeraamat Marxin sanat ovat yksinkertaisen viehättymisen tulos, yksinkertaista välinpitämättömyyttä sanonnoissa, pelkkä oikku! Ei, hra Mihailovski, te erehdytte pahasti. Nämä Marxin sanat eivät ole mikään oikku, vaan ne ilmaisevat koko hänen maailmankäsityksensä, sekä teoreettisen että käytännöllisen maailmankäsityksensä erästä perustavinta ja tärkeintä piirrettä. Näissä sanoissa on selvästi tunnustettu *edistykseksi* se prosessi, joka vetää väestöä maanviljelyksestä teollisuuteen, maalaiskylistä kaupunkeihin, mikä on eräs kapitalistisen kehityksen luonteenomaisimpia tunnusmerkkejä ja mikä on havaittavissa sekä Lännessä että Venäjällä. Kirjoituksessa „Taloudellisen romantismin luonnehtimiseksi” minä jo puhuin siitä, miten tärkeä merkitys on tällä Marxin katsomuksella, jonka kaikki „oppilaat” ovat hyväksyneet, miten jyrkässä ristiriidassa se on kaikkien ja kaikenlaisten romanttisten teorioitten kanssa alkaen ukko Sismondista ja päättyen hra N. —oniin. Samassa kirjoituksessa osoitimme (s. 39¹⁰¹), että saman käsityksen Marx esittää täysin määritellysti myöskin „Pääomassa”

(I Band, 2-te Aufl., S. 527—528 *) sekä Engels teoksessa: „Työväenluokan asema Englannissa”. Näihin voidaan vielä lisätä Marxin teos: „Der Achtzehnte Brumaire des Louis Bonaparte” (Hamb. 1885. Cf. S. 98 **)***. Nämä molemmat kirjailijat ovat esittäneet niin seikkaperäisesti katsoimuksensa tästä kysymyksestä, niin usein toistaneet niitä mitä erilaisimmissa yhteyksissä, että vain henkilölle, joka ei tunne lainkaan heidän oppiaan, on voinut tulla päähän ajatus julistaa sana „idiotismi” esitetyssä lainauksessa yksinkertaisesti „karkeudeksi” ja „oikuksi”. Ja vihdoin, hra Mihailovski olisi voinut muistaa vielä senkin tosiasian, että kaikki näiden kirjailijain seuraajat ovat aina lausuneet käsityksiään koko joukosta käytännöllisiä kysymyksiä tämän opin hengessä puolustaen esimerkiksi täydellistä liikkumisvapautta, nousten vastustamaan sellaisia luonnoksia, että työläisille annettaisiin maatilkuu tai oma mökki j.n.e.

Edelleen hra Mihailovski tuossa lainatussa tiradissa syyttää Novusia ja hänen aatetovereitaan siitä, että he muka kasvattavat nykyistä sukupolvea „suhtautumaan halveksuvasti maalaiselämän idiotismiin”. *Se ei ole totta.* „Oppilaat” ansaitsisivat tietysti moitetta, jos he suhtautuisivat „halveksuvasti” puutteen ja pimeyden painamaan maaseutueläjään, mutta hra Mihailovski ei voisi todistaa yhdelläkään heistä olevan sellaista suhdetta. Puhuessaan „maalaiselämän idiotismista” oppilaat samalla osoittavat, minkä ulospääsyn kapitalismin kehitys avaa tuosta tilanteesta. Toistamme tässä sen, mitä edellä jo on sanottu taloudellista romantismia koskevassa kirjoituksessa: „Jos kaupunkien vallitseva asema on välttämätöntä, niin vain väestön virtaaminen kaupunkiin voi halvaannuttaa (ja todella halvaannuttaa, kuten

* — I osa, 2. painos, s. 527—528. *Toim.*

** — „Louis Bonaparten kahdeksastoista päivä brumairekunta” (Hampuri. 1885. Vrt. s. 98) *Toim.*

*** Hra Novus ei tietysti oletanut, että hra Mihailovski tuntee niin huonosti Marxin teoksia, sillä muuten hän olisi siteerannut viimeksimainitulta kokonaan seuraavan lauseen: Die Bourgeoisie hat das Land der Herrschaft der Stadt unterworfen. Sie hat enorme Städte geschaffen, sie hat die Zahl der städtischen Bevölkerung gegenüber der ländlichen in hohem Grade vermehrt und so einen bedeutenden Theil der Bevölkerung dem Idiotismus des Landlebens entrissen. (Porvaristo on alistanut maaseudun kaupungin herruuden alaiseksi. Se on luonut valtavan suuria kaupunkia, se on suuresti lisännyt kaupunkiväestön lukumäärää maalaisväestön lukumäärään verrattuna ja siten temmannut väestön melkoisen osan pois maaseutuelämän idiotismista.—„Kommunistisen puolueen manifesti”. *Toim.*)

historia osoittaa) tämän vallitsevan aseman yksipuolisen luonteen. Jos kaupunki asettaa itsensä välttämättömästi etuoikeutettuun asemaan, niin vain maalaisväestön virtaaminen kaupunkiin, vain tämä maanviljelysväestön ja ei-maanviljelysväestön sekoittuminen ja sulautuminen voi nostaa maalaisväestön avuttomuudestaan. Siksi vastaukseksi romantikkojen taantumuksellisiin valituksiin ja vaikutuksiin uusin teoria osoittaa, kuinka juuri tämä maanviljelysväestön ja ei-maanviljelysväestön elämänehtojen lähentäminen luo ehdot kaupungin ja maaseudun välisen vastakohtaisuuden poistamiseksi” *.

Tämä ei ole lainkaan halveksuvaa suhtautumista „maalaiselämän idiotismiin”, vaan halua löytää ulospääsy siitä. Näistä katsomuksista seuraa ainoastaan „halveksuva suhde” niihin oppeihin, jotka kehoittavat „etsimään teitä isänmaalle” — sen sijaan, että etsittäisiin ulospääsyä *tällä* tiellä ja sen jatkuvan kulun pohjalla.

Narodnikkien ja „oppilaiden” välinen ero kysymyksessä siitä, mikä merkitys on sillä prosessilla, joka irroittaa väestöä maanviljelyksestä teollisuuteen, ei ole ainoastaan periaatteellista teoreettista laatua olevissa erimielisyyksissä ja Venäjän historiaa ja oloja koskevien tosiasioiden erilaisessa arvioinnissa, vaan myöskin tähän prosessiin liittyvien *käytännöllisten kysymysten* ratkaisemisessa. „Oppilaat” luonnollisesti vaativat tiukasti, että on välttämättä kumottava kaikki talonpoikain liikkumista ja maaseudulta kaupunkiin muuttamista estävät vanhentuneet rajoitukset, mutta narodnikit joko suoranaisesti puolustavat noita rajoituksia tai kiertävät varovaisesti kysymystä niistä (mikä käytännössä merkitsee samaa puolustamista). Hra Manuilov voisi tämänkin esimerkin valossa tehdä itselleen selväksi sen hänelle hämmästyttävän seikan, että „oppilaat” ovat solidaarisia porvariston edustajien kanssa. Johdonmukainen porvari on aina mainittujen liikkumisrajoitusten kumoamisen kannalla ja työläiselle taas hänen mitä välttämättömin elinetsintänsä vaatii tätä kumoamista. Niiden välinen solidaarisuus on siis aivan luonnollista ja kiertämätöntä. Agraareille sitävastoin (sekä suurille että pienille, aina yrittäjätalonpoikaan saakka) ei tämä väestön teollisuuteen siirtymisen

* Kts. tämän osan s. 206. *Toim.*

prosessi ole edullista, ja he yrittävät herrojen narodnikkien teorioiden myötävaikutuksella uutterasti estää sitä.

Teemme yhteenvedon: siinä mitä tärkeimmässä kysymyksessä, että kapitalismi vetää väestöä pois maanviljelyksestä, hra Mihailovski on osoittanut, ettei hän ymmärrä lainkaan Marxin oppia, ja sitä koskevan erimielisyyden venäläisten „oppilaiden” ja narodnikkien välillä niin teoreettisissa kuin käytännöllisissäkin kohdissa hän on sivuuttanut sisällöttömillä fraaseilla.
